

واحد علوم و تحقیقات

پیمان نامه

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد روانشناختی عمومی

عنوان:

بررسی رابطه رضامندی زوجیت والدین با محبوبیت، سلامت روان و خلاقیت در فرزندان تیز هوش دیبرستانی

استاد راهنما:

دکتر غلامعلی افروز

استاد مشاور:

دکتر پرویز شریفی درآمدی

پژوهشگر:

لیلا ارجمندزاده

۱۳۹۲ زمستان

لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

می دانم

تقدیم

اندک تر از آن است که تقدیم شود

تقدیم به او که خواهد آمد روزی.....

تقدیم به مادرم :

او که آفتاب دستانش اندیشه ام را روشنی بخشید و انگیزه ام افزودن ساخت.

تقدیم به پدرم :

او که هر چند دشوار ، برداری را به من آموخت و وجودش منشآ خیر و صفاتست.

تقدیم به همسرم :

او که شنای حرفهای تنها یی ام بود و همواره تکیه گاهم بود.

تقدیم به دختر عزیزم صبا :

آرامشم را دوچندان نمود و ادامه مسیر را در نظرم سهل جلوه داد.

تقدیر و تشکر

با سپاس بی پایان به درگاه خداوند متعال و شکر نعمت های بی پایانش که لذت آموختن را به من عطا فرمود.

تبلور دانش جز در سایه بهره مندی از دانش گذشته و حال رخ نخواهد داد . من نیز تا کنون وامدار اندیشه اندیشمندان و لطف بی انتهای انسان های بزرگ بوده ام و بعدازاین نیز قدردان آنها خواهم بود.

تقدیر به استاد راهنمای جناب آقای دکتر افروز :

سالها در آرزوی شاگردی شما بودم ، حال افتخار این شاگردی را در ذهن و اندیشه ام حک می کنم تا همچنان آن را به همراه داشته باشم.

با تشکر و سپاس فراوان از راهنمایی های ارزنده و الطاف بی دریغ استاد مشاور جناب آقای دکتر شریفی درآمدی:

رهنمود های شما همواره روشنگر راه من بوده است و از این پس خواهد بود.
در اینجا لازم می دانم از آقای دکتر اژه ای واستاد جناب آقای باقر حجازی آقای دکتر اسماعیلی کمال تشکر را دارم،

واز سرکار خانم دکتر صالحی بزرگوار و استاد فرهیخته به خاطر راهنمایی ها و کمک های ارزشمند شان صمیمانه قدردانی و تشکر می کنم.

فهرست

.....	فصل اول
۱	چکیده.....
۳	۱-۱ - مقدمه
۴	۲-۱ - بیان مساله
۵	۱-۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش
۶	۱-۱- اهداف پژوهش
۶	۱-۱-۴-۱- اهداف اصلی
۶	۱-۲-۴-۱- اهداف فرعی
۶	۱-۱- سئوالات پژوهش
۷	۱-۲- تعاریف اصطلاحات ، مفاهیم کلیدی و متغیرها
۷	۱-۶-۱- تعاریف نظری
۷	۱-۱-۶-۱- رضامندی زوجیت
۷	۱-۲-۱- سلامت روان
۷	۱-۳-۱-۶-۱- محبوبیت
۸	۱-۴-۱-۶-۱- خلاقیت
۹	۱-۲-۱-۶-۱- تیز هوشی
۱۱	فصل دوم
۱۲	۱-۲- ازدواج
۱۲	۱-۱-۱- رضایت زناشویی و سلامت روان
۱۴	۱-۲-۲- روابط متقابل خانواده و تیز هوش
۱۶	۱-۲-۲-۲- تصور خانواده از تیز هوش
۱۶	۱-۲-۲-۲- تاثیر تیزهوش برخانواده
۱۸	۱-۲-۳- تاثیر خانواده بر تیزهوش

۴۴	۱۰-۵-۲-سلامت روان دانش آموزان تیز هوش
۴۵	۶-۲-تحقیقات انجام شده
۴۶	۷-۲-تحقیقات خارج از کشور
۴۸	فصل سوم
۴۹	۱-۳-روش تحقیق
۵۰	۲-۳-متغیرهای تحقیق
۵۰	۳-۳-روش های جمع آوری اطلاعات
۵۰	۳-۳-۱- مطالعه کتابخانه ای
۵۰	۳-۳-۲- تحقیقات میدانی
۵۱	۳-۴- روشن و یا روشهای نمونه گیری
۵۱	۳-۵- بررسی میزان حجم نمونه تحقیق
۵۱	۳-۶- جامعه و نمونه آماری
۵۱	۳-۶-۱- قلمرو و مکان تحقیق
۵۱	۳-۶-۲- جامعه آماری تحقیق
۵۱	۳-۷- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۵۱	۳-۷-۱- آمار توصیفی
۵۱	۳-۹- ابزار جمع آوری اطلاعات
۵۲	۳-۱۰- روایی و اعتبار پرسشنامه
۵۴	۳-۱۱- پرسشنامه SCL90
۵۵	۳-۱۲-۱- توصیف زیر مقیاسهای پرسشنامه SCL90
۶۳	فصل چهارم
۶۵	تحلیل آماری داده های پژوهش
۶۹	-آمار توصیفی

۷۱	فصل پنجم
۷۱	۱-۵ بحث و نتیجه گیری
۷۲	۲-۵ سئوالات پژوهش
۷۵	۳-۵ نتایج نهایی
۷۵	۴-۵ محدودیتها
۷۶	۵-۵ نتیجه گیری و پیشنهادات
۷۷	۶-۵ منابع و مأخذ
	فهرست جداول
۵۳	جدول شماره ۱ - ضرایب احتمال کل مقیاس ها
۶۶	جدول شماره ۲ - سطح تحصیلات پدر
۶۷	جدول شماره ۳ - سطح تحصیلات مادر
۶۷	جدول شماره ۴ - یافته های توصیفی مربوط به پرسشنامه رضایت
۶۸	جدول شماره ۵ - یافته های توصیفی مربوط پرسشنامه scl90
۶۹	جدول شماره ۶ - آمار توصیفی
۶۹	جدول شماره ۷ - ماتریس همبستگی
۶۹	جدول شماره ۸ - معنادار بودن داده ها
	فهرست نمودار
۵۳	نمودارشماره ۱ - ضرایب احتمال کل مقیاس ها
۶۶	نمودارشماره ۲ - سطح تحصیلات پدر
۶۷	نمودارشماره ۳ - سطح تحصیلات مادران
	پیوست ها
۸۸	-پیوست ۱ - پرسشنامه خلاقیت
	-پیوست ۲ - پرسشنامه سلامت روان
۱۱۰	-پیوست ۳ - پرسشنامه رضامندی زوجیت

- ۱۱۵ -پیوست ۴- پرسشنامه محبوبیت پدر
- ۱۱۸ -پیوست ۵- پرسشنامه محبوبیت مادر

چکیده

خانواده تنها نهاد فطری، طبیعی، بی بدیل و جاودانه انسان است (افروز، ۱۳۹۰) هدف از انجام این پژوهش: بررسی میزان رضامندی زوجیت والدین با محبوبیت، سلامت روان و خلاقیت در فرزندان تیز هوش دیبرستانی

روش انجام کار: در دو گروه والدین و دانش آموزان تیز هوش در سال ۱۳۹۲، حجم نمونه ۱۰۰ نفر والدین و ۱۰۰ دانش آموزان تیز هوش که به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. در این تحقیق از آزمون رضایت زناشویی افروز و سلامت روان (SC190)، مقیاس محبوبیت افروز-اسدی، خلاقیت عابدی استفاده شد و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری همبستگی و رگرسیون چند متغیری استفاده گردید.

نتایج: بین دو عامل، رضایت زناشویی و سلامت روان و خلاقیت دانش آموزان ارتباط معنی دار آماری مشاهده شد. والدین راضی از زندگی زناشویی از فرزندان سالم تری و خلاقیت مناسبی برخوردارند ($p < 0.05$) و بین محبوبیت مادر و رضایت زناشویی ارتباط معنی داری برخوردار شد (۰.۰۵).
بحث و نتیجه گیری: به نظر می‌رسد که دانش آموزان دیبرستانی تیز هوشان از نظر سلامت روان و خلاقیت با سایر دانش آموزان متفاوت هستند. شرایط محیط مطلوب و محیط آموزشی و نوع برخورد خانواده می‌تواند در این تفاوت‌ها نقش داشته باشد.

کلمات کلیدی: رضایت زناشویی، محبوبیت، سلامت روان، خلاقیت

فصل اول

کلیات پژوهش

خانواده تنها نهاد فطری، طبیعی، بی بديل و جاودانه انسان است (افروز، ۱۳۹۰). خانواده یکی از رکن های اصلی جامعه به شمار می رود و دست یابی به جامعه سالم آشکارا در گرو سلامت خانواده است و تحقق خانواده سالم به برخورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن رابطه های مطلوب با یکدیگر بستگی دارد (گرای، ۱۳۷۶).

خانواده در حکم بافت سلولی برای اندام های اجتماعی است و فراهم کننده سلامت روانی، جسمی و اجتماعی اعضاء آن می باشد. سلامت خانواده در پناه زندگی توأم با برقراری ارتباط محکم و دائمی بین زن و مرد که ازدواج نامیده می شود برقرار می شود. امروز بروز اختلافات زناشوئی افزایش داشته که این مورد لزوم بررسی علل تعارضات خانوادگی و زناشوئی را مطرح می نماید. برخی مطالعات وجود مشکلات روانی را در افرادی متقارضی طلاق هستند نشان داده است (بنائیان، ۱۳۸۴).

از نظر آدلر (کوپر و پروین، ۱۹۹۸) فردی دارای سلامت روان است که روابط خانوادگی صمیمی، مطلوب و جایگاه خودش را در خانواده و گروهای اجتماعی به درستی بشناسد. همچنین فرد سالم در زندگی هدفمند و غایت مدار است و اعمال او مبتنی بر تعقیب این اهداف از جمله پیشرفت تحصیلی است. بنابراین ارگانیسم خانواده، از یک سو با اعضای خودواز سوی دیگر بالمجتمع در تعامل است و می تواند به عنوان سلول اصلی اجتماع، در سلامت یا بیماری جامعه موثر باشد.

والدین و خانواده به نوجوان کمک می کنند تا از عهده‌ی آنچه لازمه‌ی مستقل شدن است برآمده و آماده‌ی ورود به دوران بزرگسالی شود و در کودکان و نوجوانانی که از نعمت خانواده و والدین بر خوردار نبوده‌اند، سازگاری کمتر و مشکلات زیادتری نسبت به کسانی که در خانواده بزرگ شده و والدین دلسوز داشته‌اند؛ وجود دارد (نجاتی، ۱۳۸۴).

با پیچیدگی های روز افزون جامعه، ساختار خانواده عمیقاً دگرگون گشته است و فرصتها برای پرداختن به مسائل و مشکلات خانواده کاهش یافته است. خانواده اصلی ترین هسته هر جامعه و کانون حفظ سلامت و بهداشت روانی است و نقش مهمی در شکل گیری شخصیت فرزندان یعنی پدران و مادران آینده جامعه دارد و هیچ نهاد و مرجعی نمی تواند جایگزین خانواده به ویژه مادر شود (تاشک، ۱۳۸۶).

بیان مسئله

از آنجا که روابط طولانی مدت مانند ازدواج ، مستلزم تلاش های مالی ، اجتماعی و شخصی است می توان از آن به عنوان منبعی به منظور کسب اطلاعات استفاده کرد .

مسئله سلامت روان و سازگاری اجتماعی افراد تیز هوش موضوعی است که مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است . در این رابطه با دو دیدگاه مواجه ایم عده ای معتقدند که افرادی تیزهوش از سازگاری و محبوبیت بالاتری برخوردارند و در مقابل عده ای براین باورند که هوش بالا آسیب پذیری افراد را افزایش می دهد . (ترمن، ۱۹۴۷). طی تحقیقاتی طولی پیشنهاد کردند که افراد با توانمندی بالا کمتر از افراد عادی دچار بیماری می گردند و کودکان با هوش نسبت به گروه همسالان خود سازگاری بهتری دارند زمانی هوش می تواند عاملی برای به خطر افتادن سلامت روانی افراد گردد که انتظارات محیط از آنان باشد . و آنها در تعاملات اجتماعی ، با پافشاری بیش از حد اطرافیان بر توقعاتشان مواجه گردند . در این موقعیت دچار اضطراب شده و این حالت تشویش می تواند تمام ابعاد زندگی آنان را فرا بگیرد . (کاظمی، ۱۳۷۵)

همنایی و تعاملات اجتماعی افراد تیز هوش تحت تاثیر انتظارات اجتماعی ، نوع تیز هوشی ، و عوامل دیگری شکل می گیرد و زندگی اجتماعی مطلوب برای افراد تیز هوش در گروه ارضی انتظارات متقابل تیز هوش و جامعه است و همچنین اساسی ترین اجتماعی افراد تیز هوش را پذیرش اجتماعی ، تعدیل انتظارات جامعه ، حمایت اجتماعی و امنیت محیطی و تعامل اجتماعی می داند . معتقد است پافشاری و انتظارات فوق العاده اطرافیان در حیطه های مزبور مشکلات حاد روانی را پدید می آورد . از این رو ، تیز هوش می تواند بهداشت روانی اشخاص را تحت الشاع قرار دهد که این حیطه بر عواملی مثل شخصیت افراد ، نوع تیز هوشی آنان ، تربیت و آموزش های متفاوت محیط هایی که شخص در آن تحصیل می کند ، اشتغال دارد و به مرارویی اجتماعی می پردازد بستگی دارد . موقعیتهای تحصیلی و آموزشی از عوامل عمدی تاثیر گذار بر سلامت روانی اشخاص دانش آموزان است . (تاشک، ۱۳۸۶)

با این وجود پژوهشی که به شکل ویژه ای به بررسی رابطه بین عوامل خانوادگی نظری رضامندی زوجیت والدین با محبوبیت ، سلامت روان و خلاقیت در فرزندان تیز هوش انجام نشده است و همین مساله لزوم

چنین پژوهشی را جهت تبیین هر چه بهتر این مولفه ها در بستر محیط خانوادگی و آموزشی را ایجاب می کند . جامعه ما از بی اطلاعی از یک برنامه منظم و نداشتن الگوی آموزشی مناسب برای زوج ها رنج می برد . هر چند آموزش خانواده طی سالهای متتمادی از سازمانهای گوناگونی همچون آموزش و پرورش شروع شده ، اما با وجود تاثیر نسبی این آموزش ها چند محدودیت عمدی در این زمینه وجود دارند : اول، آموزشها بیشتر بر نقش های والدین و همچنین هماهنگی با مدرسه تمکن دارد و آموزش زوج ها از نظر سازگاری با یکدیگر و نحوه ای ارتباط با فرزندان مورد غفلت قرار گرفته است . دوم ، این آموزش ها از نظام هماهنگی پیروی نمی کنند و چه بسا تحت تاثیر افکار طراحان و آموزش دهندگان بوده اند . سوم ، این آموزش ها بیشتر به انتقال اطلاعات و دانش پرداخته و در سطح تغییر نگرش و رفتار ، کمتر کارساز بوده اند.(کهتری،۱۳۸۵).

اهمیت و ضرورت پژوهش

دانش آموزان تیز هوش سرمایه های ملی هر کشوری محسوب و عدم توجه به آنان می تواند موجب آسیب های روانی آنان گردد، لذا پژوهش هایی در حیطه ها آسیب شناختی موقعیت های آموزشی دانش آموزان تیز هوش می تواند گامی در جهت افزایش بهداشت روانی این افراد گردد . چنانچه کیفیت محیط های آموزشی می تواند از عوامل آسیب رسان به شخصیت افراد و دانش آموزان باشد، ارتقای کیفی و کمی آموزش های مدرسه از نیازهای ضروری افراد واجد توانمندی بالاست. لطف آبادی (۱۳۸۰) بر این باور است که مسئله آموزشی دانش آموزان تیز هوش باید با توجه به تغییر محیط و یادگیری، پر کردن شکاف های فرهنگی ، اهمیت رشد متعادل شخصیت و ضرورت تغییر در اهداف و محتوا و روش های آموزشی در نظر گرفته شود.لذا ایجاب می کند که کیفیت آموزشی آنان نیز پاسخ گوی این وضعیت باشد توقعات و اعمال فشار اطرافیان در خانه ، در مدرسه و جامعه در دانش آموزان تیز هوش گاه به حدی است که موجب اضطراب آنان می شود و مشکلات رفتاری و اختلالات روان تنی به بار می آورد.

جایابی دانش آموزان تیز هوش امری فرهنگی است در محیطی که دانش آموزان تیز هوش به علت پیشرفت تحصیلی فوق العاده حساسیت همکلاسها یش را بر می انگیزد، شاید ضرورت محیط آموزشی همگن را بیان می دارد. در سویی دیگر انتظارات بالای تحصیلی و ترس از شکست در محیط های همگن تردید در مفید

بودن این موقعیتها را افزایش میدهد. افروز(۱۳۷۱) در خصوص وجوب تغییرات در برنامه های آموزشی دانش آموزان تیز هوش معتقد است که به تناسب و فراخور توان ذهنی و استعدادهای آنان باید تغییراتی در روشها و محتوا و برنامه های آموزشی ایجاد کند به نحوی که سبب شکو فایی و پرورش استعدادها شود. مطالعات مختلف عوامل متعددی را که در سلامت روان و محبوبیت نوجوانان تیز هوش نقش دارند، مورد بررسی قرار داده اند. از جمله این عوامل پیشرفت تحصیلی، جذابیت فیزیکی، هوش، شخصیت و مهارت های اجتماعی است. همچنین بررسی های انجام گرفته در رابطه با خصوصیت نوجوانان محبوب نشان می دهد این نوجوان رفتار دوستانه تری دارند و مهربان ترند و با دیگران همکاری می کنند و در برقراری ارتباط با دیگران مهارت دارند(جمهری، ۱۳۸۷).

اهداف پژوهشی

هدف اصلی:

- این پژوهش شناسایی رابطه رضامندی زوجیت والدین با محبوبیت، سلامت روان و خلاقیت از دانش آموزان دوره دبیرستان تیز هوش است.

هدف فرعی :

-در این پژوهش به شکل اختصاصی در صدد تبیین بررسی رابطه رضامندی زوجیت والدین با محبوبیت .
-هدف دیگر این پژوهش بررسی رابطه رضامندی با سلامت روان در دانش آموزان تیز هوش.
-هدف دیگر این پژوهش بررسی رابطه سلامت روان و خلاقیت در دانش آموزان تیز هوش.
-هدف دیگر این پژوهش بررسی رابطه رضامندی با خلاقیت.

سوال های پژوهش

- ۱- آیا رابطه ای بین رضامندی زوجیت با سلامت روان فرزندان دبیرستانی رابطه وجود دارد؟
- ۲- آیا رضامندی والدین با محبوبیت آنها رابطه ای وجود دارد؟
- ۳- آیا بین سلامت روان و خلاقیت فرزندان دبیرستانی همبستگی وجود دارد؟
- ۴- آیا بین سلامت روان با محبوبیت زوجین همبستگی وجود دارد؟

۵- آیا رابطه ای بین رضامندی زوجیت با خلاقیت فرزندان دبیرستانی وجود دارد؟

نوع متغیر های پژوهش

متغیر ملاک: رضامندی زوجیت

متغیر پیش بین: سلامت روان ، خلاقیت ، محبویت

متغیر تعديل گر: جنیست و هوش دانش آموزان

متغیر کنترل : مقطع تحصیلی (سوم و چهارم متوسطه دوم)

تعریف متغیر های پژوهشی

تعریف نظری

تعریف رضامندی زوجیت:

رضامندی مقابل زن و شوهر از جاذبه های روانی - جنسی یکدیگر و برخورداری از بیشترین احساس آرامش و امنیت روانی در زندگی مشترک .(افروز ، ۱۳۸۷).

محبویت

مورد پذیرش و محبت دیگران قرار گرفتن .(بیابانگرد، ۱۳۸۴).

تعریف سلامت روان :

تاکنون تعاریف متعددی از «سلامت روان» ارائه شده که همگی بر اهمیت تمامیت و یکپارچگی شخصیت تاکید ورزیده اند. ولی تعریف ارائه شده می تواند کاملترین آن باشد.((سلامت روانی از قابلیت فرد در ایجاد ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران و توانایی در تغییر و اصلاح محیط اجتماعی خویشو حل مناسب و منطقی تعارض های هیجانی و تمایلات شخصی خود ناشی می شود)).(گنجی، ۱۳۷۶).

تعريف خلاقیت

تورنس (۱۹۶۲). خلاقیت را به عنوان استعداد برای کشف کردن شکاف‌ها، پیش‌بینی راه حل‌های مختلف برای حل مسئله، تولید ایده‌های جدید، ترکیب دوباره آنها و دستور العمل رابطه جدید میان ایده‌ها توصیف کرد الگوی افراد خلاق را بررسی کرده است.

تیز هوشی

در واقع هیچ اتفاق نظر کاملی در تعریف تیز هوشی و یا سرآمد بودن وجود ندارد و این بیشتر به خاطر تنوع استعداد‌ها و جنبه‌های مختلف هوش انسان می‌باشد (افروز، ۱۳۸۴). تیز هوش یک عبارت عمومی است که در استنباط از شخصی که نبوغ خاصی دارد، مورد استفاده قرار می‌گیرد. (افروز، ۱۳۸۴).

نوع و درجه آموزشگاه

منظور از نوع آموزشگاه شکل اداره مدرسه (استعدادهای درخشان) می‌باشد.

مدارس استعدادهای درخشان: منظور مدارسی است که توسط سازمان ملی پژوهش استعدادهای درخشان (سمپاد) اداره می‌شوند و دانش آموزان این نوع مدارس از طریق برگزاری کنکور خاص، آزمون هوش و مصاحبه انتخاب می‌شوند.

مقطع تحصیلی

مقطع تحصیلی دانش آموزان شرکت کننده در این پژوهش دانش آموزان دختر سال سوم و چهارم مقطع دبیرستان، مشغول به تحصیل در مراکز استعداد درخشان فرزانگان ورامین می‌باشد.

تعاریف عملیاتی

رضامندی زوجیت

منظور از رضامندی زوجیت در پژوهش حاضر نمره ۱۱۰ سوالی پرسشنامه رضامندی زوجیت افروز (۱۳۹۰) است.

محبوبیت

در این پژوهش منظور از محبوبیت تعداد دفعات انتخاب شده توسط دانش آموزان برای پدر و مادر در آزمون محبوبیت افروز، اسدی (۱۳۹۲) می باشد. نمره گذاری آن از ۱۵۰ تا ۳۰ می باشد.

سلامت روان

منظور از سلامت روان نمره حاصل از اجرای تست SCL90 که سوالات پرسشنامه از یک طیف ۵ درجه ای میزان ناراحتی که از نمره صفر "هیچ" تا "چهار" به "شدت" می باشد تشکیل شده است. سوالات پرسشنامه ۹ بعد مختلف شامل (شکایات جسمانی، نمره حاصل از اجرای تست SCL90 که سوالات پرسشنامه از یک طیف ۵ درجه ای میزان ناراحتی که از نمره صفر "هیچ" تا "چهار" به "شدت" می باشد تشکیل شده است.

تیز هوشی

در این پژوهش مقصود از تیز هوشی دانش آموزانی می باشندکه در مدارس تیزهوشان و استعدادهای درخشان مشغول به تحصیل می باشند.

خلاقیت

در این پژوهش منظور از خلاقیت نمره حاصل از اجرای تست عابدی که نمره ها در چهار گروه جمع شده و بدین ترتیب با جمع چهار نمره می توان یک نمره کل برای خلاقیت آزمودنی بدست آورد . دامنه نمرات در این آزمون بین ۰ تا ۱۲۰ می باشد .

نوع آموزشگاه

مدارس استعدادهای درخشان : منظور از مدارسی است که توسط سازمان ملی پرورش استعداد های درخشان (سمپاد) اداره می شوندو دانش آموزان این مدارس از طریق برگزاری کنکور خاص ؛ آزمون هوش انتخاب می شوند.

فصل دوم

ادبیات و پیشینه پژوهش